

Látlelet (nem csak) a humán felsőoktatás helyzetéről – 2015

Az ELTE Bölcsészettudományi Kar oktatóinak
vallomásai élet- és munkakörülményeiről

2015 novemberében az ELTE Bölcsészkarának egyik nyelvész adjunktusa az alább olvasható nyílt levéllel fordult a kar, az egyetem és a felsőoktatási tárca vezetéséhez, valamint az alapvető jogok biztósához. Az ezt követő napokban, majd hetekben (2016 februárjáig) a nyílt levélhez 361 oktató csatlakozott aláírásával (a karon foglalkoztatott tanárok mintegy kétharmada). A nyílt levél – csakúgy, mint az oktatók vallomásai, amelyeket a levél szerzőjéhez e-mailben küldtek el, s amelyekből alább reprezentatív válogatást adunk közre – a honi felsőoktatás hanyatlásának fontos láttelepe, amely egyben a magyar humánértelmiség méltánytalan élethelyzetét tanúsítja 2015 végén – negyedszázaddal a rendszerváltozás után.

I. Nyílt levél

Tisztelt Balog Zoltán Miniszter Úr!
Tisztelt dr. Palkovics László Államtitkár Úr!
Tisztelt dr. Mezey Barna Rektor Úr!
Tisztelt dr. Scheuer Gyula Kancellár Úr!
Tisztelt dr. Borhy László Dékán Úr!
Tisztelt dr. Székely László Biztos Úr!

Kérjük, támogasson bennünket, és álljon ki érdekeinkért a megfelelő fórumon!

A napi híreket követve örömmel értesültünk, hogy a doktori képzésre járó hallgatók ösztöndíja az első két évben havonta 140 000 forintra, a második két évben havonta 180 000 forintra emelkedne. Támogatjuk a javaslatot. Ugyanakkor végtelenül méltánytalannak tartjuk, hogy a hallgatói ösztöndíjak és az oktatói bérek között így kiáltó aránytalanság jön létre. Az egyetemen oktató tanársegédek és adjunktusok

10 éve várnak a béremelésre. Számunkra teljességgel elfogadhatatlan, hogy mindössze 30–40 000 forintos béremelést ígérnek, azt is három éven át elnyújtott emeléssel megoldva: az adjunktusok nettó 147 000 forintjához, a tanársegédek nettó 122 000-es fizetéséhez.

Így az a megalázó helyzet jönne létre, hogy a doktorandusz és számos oktatója bére 2018-ban körülbelül azonos lenne, pedig egy adjunktus akár már 20 éve oktat az egyetemen, és már 10 éve megszerezte a PhD-fokozatot. A tanársegédeknek 30 000 Ft-tal lenne kevesebb a bérük, mint a hallgatók ösztöndíja, úgy, hogy karunkon a tanársegédeknek is doktori fokozatuk van.

A doktori hallgatók további kedvezményekkel rendelkeznek, míg az oktatók nem. (Hosszú éveken át nem részesültünk cafeteriában, most havi 6 000 Ft-os étkezési jegyet kapunk.) Így a hallgatók juttatása a kedvezményeikkel nemcsak a tanársegédek fizetésénél lesz több, de a sok éve oktató, sok éve fokozatot szerzett tanáraink bérénel is. *E helyzet következtében az oktató és a tudós tekintélye is sérül. Ez a helyzet megalázza az oktatókat, ezáltal magát a Kart is.*

A hírek szerint a doktorjelöltek a fokozatszerzésekor egyszeri, 400 000 forintos támogatásban részesülnének, pedig az ösztöndíjasok számára ingyenes a védés. Ugyanakkor az oktatók számára a habilitációra jelentkezés 150 000 Ft, és mi semmilyen esetben nem kapunk 400 000 Ft-os támogatást.

Az ELTE Bölcsészettudományi Karán egy adjunktus jelenleg nettó 125 000 Ft-tal, egy tanársegéd pedig nettó 150 000 Ft-tal keres kevesebbet, mint a közoktatásban dolgozó, doktori fokozattal rendelkező pedagógusok. Egy pályakezdő bölcész is több bért kap, mint mi, akik oktattuk őket. Ugyanez a tarthatatlan bérhelyzet jellemzi karunkon a nem oktató beosztású tanárokat: a lektorokat és a nyelvtanárokat is.

*A munkaszerződésünk irreális követelményeket tartalmaz, heti 40 órában lehetetlenség minőségi munkát végezni az összes területen, amely szerepel a szerződésben. A mi feladatainknak csak felét teszik ki az óratarítások és a kurzusainkkal kapcsolatos teendők: beadandók javítása, vizsgáztatás, tananyagfejlesztés stb. Ezek felett az alábbiak is feladataink részét képezik: hallgatók vezetése, konzultációk (tdk, szakdolgozat, disszertáció); felkészülés új ismeretekből; az új lehetőségek alkalmazása szemináriumon, kielégítve a folyton változó hallgatói igényeket az új típusú, kevésbé tudományos tematikájú, gyakorlati órákon; kutatás; publikálás; konferenciák szervezése és előadóként való részvétel; új tárgyak kidolgozása; szerkesztés, lektorálás, fordítás; rengeteg adminisztráció és sok egyéb. *Kutatásra csak a heti 40 órás munkahetünkön túl jut idő.* (A tanársegédek és az adjunktusok nem vehetnek ki alkotói szabadságot.) Többségünknek hosszú évek óta a kötelezőnél jóval több az óraterhelésünk. *Képtelenség a számunkra kiosztott egyre több feladatot elvégezni heti 40 óra alatt. Mindezt alig több mint 100 000 Ft-os bérért.**

Megjelent tanulmányainkért nem hogy nem kapunk tiszteletdíjat, de gyakran még mi fizetünk a megjelenésükért. Szakdolgozat-vezetésért, -bírálatokért, doktorandusz témavezetőjeként sem, valamint semmi másért sem kapunk külön illetményt. Azért is saját zsebből fizetünk, hogy taníthassunk (saját gép, saját nyomtató, könyvbeszerzések stb.), legtöbbször a hallgatóink számára az óráinkra saját költségünkön kell fénymásolnunk. Azért is mi fizetünk, hogy konferencián vehessünk részt, hogy konferenciát tarthassunk, és általában minden tudományos mellékmunkát (szerkesztés, fordítás, lektorálás stb.) ingyen, szakmai elkötelezettségből végzünk. Az oktatási kormányzat és az egyetem az általuk anyagilag nem támogatott és anyagilag el nem ismert, elsősorban nemzetközi tudományos tevékenységet kéri számon tőlünk saját előmenetelünkhöz és az egyetem akkreditációjához is. A belföldi és külföldi konferenciák részvételi díjait és egyéb költségeit saját magunknak kell állnunk. Az egyetemen kívüli pályázatok csak egy szűk oktatói rétegnek jelentenek pénzforrást, a megpályázható pénzek nem elegendők minden oktató számára, valamint sok oktatónak nem marad ereje a bürokratikus papírmunkára, amit egy pályázat jelent.

Mindezek alapján nyomtatékosan kérjük, hogy 2016 januárjától kapjuk meg minimum azt a bért mi is, ami a bértábla szerint jár a doktori fokozattal rendelkező pedagógus kollégáinknak a közoktatásban (kutatótanári bér). Ez a tanársegédek és az adjunktusok esetében 85%-os emelést jelent. Csak azt kérjük, amit kollégáink megkapnak a közoktatásban. Nem tudjuk elfogadni, hogy mi ne kapjuk meg az emelést. Nem tudjuk elfogadni, hogy további éveket várjunk arra, amit pedagógus kollégáink már megkapnak. Álláspontunk érvényre juttatásához minden fórumot és minden törvényes eszközt igénybe fogunk venni.

Mivel munkaköri elvárás a konferencia-részvétel és a publikálás, *nyomatékosan kérjük, hogy minden oktatónak legyen éves kerete, amely biztosítja az ezekhez szükséges anyagi fedezetet.* Követelésünk nemcsak az oktatók bérére vonatkozik, hanem a lektorok és a nyelvtanárok jövedelmére is: kapják meg kollégáink is minimum azt a bért, ami végzettségüknek, fokozatuknak megfelel a pedagógus-bértáblában.

Az állam által garantált minimális bér összege nincs arányban a doktoranduszi *állami ösztöndíj* tervezett összegével és a közoktatásban dolgozó kutatótanárok *államilag garantált minimális* bérével. Nyomatékosan kérjük, hogy a béremelés fedezetét a költségvetés biztosítsa, és ne az intézményeknek kelljen kigazdálkodniuk, hiszen az csak elbocsátások árán, oktatási és kutatási színvonallesés árán lehetséges. Legyen annyi kollégánk, hogy ne kelljen több órát tartanunk, mint amennyit a felsőoktatási törvény az egyes beosztásokban előír, illetve a kötelező óraszámunk feletti kurzusokért járjon pótlék.

Hogy az oktatói bérek ügye rendeződjön, nem csupán egy néhány ezer fős oktatói gárda érdeke, hanem az egész felsőoktatás nívóját – és azon keresztül Magyarország versenyképességét – meghatározó

kérdés. Ha nem történik változás, az az oktatók pályaelhagyásához, vagy minden egyéni erőfeszítés ellenére munkájuk színvonalának csökkenéséhez vezet.

Budapest, 2015. november 18.

*Bízva az egyenlő elbánásban,
az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának
oktatói*

*

II. Oktatói levelek, vallomások

Az egyik leghőbb vágyam volt, hogy egyszer az ELTE BTK oktatója lehessenek. Óriási megtiszteltetésnek éreztem, amikor még a doktori tanulmányaim alatt lehetőséget kaptam arra, hogy először megbízott óraadóként, majd tanársegédként oktathattam a karon. Életem egyik legboldogabb pillanata volt, amikor aláírtam a szerződésemet. Az ország első egyetemén taníthattam! Elsőgenerációs értelmiségiként nem is álmodhattam többről...

Sajnos azonban nem sok idő kellett ahhoz, hogy úgy érezzem, a leghőbb vágyam egyre inkább életem egyik legrosszabb döntése. Rá kellett döbbernem, hogy az ország első egyeteme csak egy cím, ami a hazai felsőoktatási környezetben egyáltalán nem jár együtt azokkal a körülményekkel, ami elvárható lenne. Amikor elkezdtem tanítani, kaptam egy ősrégi íróasztalt, és egy széket, amit csak nadrágban tudok használni, mert a harisnyám felfut tőle. Számítógépet nem kaptam, ezért a saját laptopomat kell használnom gyakran még az oktatáshoz is. Ez a laptop azonban mára sajnos már csak maximum másfél órát képes működni, majd túlelegetés miatt leáll. Lecserélni azonban nincs lehetőségem, ezért minden este elrebegek egy imát, nehogy felmondja a szolgálatot, mert akkor munkaképtelen leszek. A kutatásaimhoz elengedhetetlen szoftvereket csak illegálisan tudom használni, emiatt számtalan nehézségem adódik (arról már nem is beszélek, hogy mennyire etikátlannak tartom ezt a megoldást). Arra azonban nincs lehetőségem, hogy a saját pénzemből beszerezsem ezeket a szoftvereket. Konferenciákra azért tudok elmenni, mert a párom finanszírozza ezt a „hobbimat”, de a családjunk bővülésével egyre kevésbé fogom tudni megengedni magamnak ezt a luxust (amit egyébként, kutatóegyetem lévén, elvárnak tőlünk).

Megalázva érzem magam. Ha tükörbe nézek, akkor egy életképtelen, önmagát eltartani képtelen embert látok. Felemészt ez a helyzet.

Tudom, hogy váltanom kellene, de imádom a munkámat. Még kitarok. Még bízom abban, hogy egyszer jobb lesz. Hogy egyszer nem a páromnak kell hálásnak lennem azért, mert biztosítja, hogy hobbiból taníthassak. Havi 120 000 Ft-ért ugyanis ez egy hobbi. Ez a pénz arra sem elég, hogy a munkámhoz szükséges feltételeket meg tudjam teremteni magamnak.

*

A Tanszékünkön pár hónapon belül már három habilitált adjunktus lesz. A posztdoktori ösztöndíjakkal kiöregedtünk, a PhD-t 10-12 éve szereztük meg, így a Magyary-ra (Magyary Zoltán Posztdoktori Ösztöndíj – a szerk.) se pályázhatunk: ezek azoknak vannak kitalálva, akik max. 6-8 éve végeztek a doktorijukkal, és még nem lettek előléptetve docenssé. Mi viszont hiába reméljük, hogy belátható időn belül docensek leszünk. Az intézetünkben is tucatnyian csinálták meg a habilitációjukat, de semmi szabály nem kötelezi a kari, egyetemi vezetést vagy a minisztériumot, hogy előléptessen minket, miközben habilitáció nélkül kinevezett docensekből elég sok van a karon.

*

Lehet egyetemen kívüli forrásokból pénzekre pályázni, viszont ez csak az oktatók szűkebb rétegének sikerül, ennek több oka van, pl. sok oktató ideje elmegy a hallgatókra, és nincs idejük a pályázati papírmunkára, másoknak nincs külföldi publikációjuk, éppen a pénzhiány miatt, és ezért nem nyernek pályázaton, illetve se pénzük, se idejük a habilitálásra, ami szintén megnehezítheti egy pályázat megnyerését.

A jogi helyzetet nem értem. Ha nekem van egy 40 órás állásom, akkor hogyan lehet máshonnan, pályázati pénzből kiegészíteni az én bérem, ugyanarra a 40 órás munkakörre? Jogilag ez nem problémás, két helyről kapni pénzt ugyanazért a munkáért?

A másik problematikus része a külső pályázatoknak, hogy a pályázati pénzek jó részét az oktatásba forgatják bele, holott az kutatásra lett elnyerve! Mindig ezt hallom: ha akarunk fénymásolni a hallgatóinknak, pályázzunk (kutatási pályázat), és abból a pénzből fénymásoljunk. Tehát én vállaljak pluszmunkát azért, hogy tudjak a hallgatók számára fénymásolni? (???) A pályázatok egy részéből maga az oktató nem kap semmit, minden pénzt az oktatásba és az infrastruktúrába forgatnak bele, viszont az oktatónak van vele pluszmunkája, pluszkutatása. Az államtitkár úr csütörtöki azon válaszára, hogy ha nem tudunk megélni, vállaljunk másodállást, mert a doktoranduszok nem dolgozhatnak, mi viszont vállalhatunk más állásokat... *A Kar vezetésének azonnal reagálnia kellett volna, és elmondani, hogy ez nem stimmel.*

Egyrészt a hallgatók is vállalhatnak, csak nem teljes állást, ahogy elvben a tanárok is, szintén nem teljes állást. Valamint a hallgatók és a tanárok is pályázhatnak, de kis részük fog csak nyerni.

Ugyanakkor ha van egy 40 órás állásom (kb. heti 50 órát dolgozom ténylegesen). Pontosan milyen állást vállaljak, és mikor, ha munkaügyileg korrekt akarok lenni? Éjjel vállaljak vagy szombaton? Mert 40 órárn hivatalosan az ELTE-é! Munkaügyileg egyáltalán nem stimmel arra bátorítani bennünket, hogy a 40 óra időtartama ALATT több helyen dolgozzunk. Legtöbb kollégámnak nem marad energiája másik állásra. Nekem sem.

*

Nyugalmozott habilitált egyetemi docens vagyok, de tovább tanítok önkéntes munkában. Amikor csak kevesebb órát hirdettem meg, mint dolgozó koromban, a HÖK felháborodott hangú levelet írt a tanszékvezetőmnek, aki pedig nyomatékosan megkért, hogy ne szűrjék ki a diákokkal. Én tehát ugyanúgy dolgozom, mint főállású koromban, csak éppen ingyen. Elhatároztam, hogy a tavaszi félévre már csak azt a két masteres órát vállalom el, amelyek kvázi hozzám lettek akkreditálva, nem tudnám kinek átadni.

*

Amikor közel két évtizede az ország első egyetemére felvettek, nagyon nagy elánnal vágtam neki a munkának. Akkoriban azt reméltem, a becsületes munka lassan ugyan, de egyszer meghozza gyümölcsét. Az évek elmosták ezt a lelkesedést, most úgy érzem, egyre reménytelenebb az egész. Húsz éve lakom albérletben, egy szoba konyhában egyedül, burkolt hajléktalanságban. Mivel senki sem támogathat, semmi remény arra, hogy a forduljon a kocka. Hitelt felvenni nem merek. Úgy érzem, bárkit is ebbe a világba segíteni egyenesen felelőtlenység. Ezen a helyen fejlődni nem lehet. Ahhoz, hogy előrelépjek, publikálnom kellene, konferenciákra kellene járnom, de ehhez nincs pénzem. Pályázni kellene, de ahhoz nincs mit felmutatnom. Bezárult a kör. Rengeteget dolgozom mellékállásokban. Az óráimat még el tudom látni, de már abban sincs igazi inspiráció. A kegyelemdöfésre várunk. Legyen El(i)te Plaza az BTK épületeiből! Így talán mindnyájunknak lenne egy jobban fizető állása és nem lenne lelkiismeret-furdalásunk se, hogy nem azt tesszük, amit a munkaleírásunk megkövetel tőlünk.

*

Büntudatom van, ha szakkönyvet veszek, mert tudom, hogy hiányozni fog a rezsire az a pénz.

*

Évekig hallgattam a Kar és az Intézet vezetőitől, hogy pályázni kell, EU-s projekteknél kell részt venni. Végül pályáztam, részt vettem, de amennyi nehézséget és megaláztatást a projekt adminisztrációja okozott a BTK-n, az biztos, hogy többet nem fogok az egyetemen

keresztül semmiben részt venni. Arról nem is beszélve, hogy rejtélyes módon valahogy mi mindig kevesebb pénzt kaptunk kézhez, mint a külföldi projektpartnerek.

*

A mi tanszékünkön csak az a néhány számítógép működik, amelyeket segélykiáltásunkra néhány nagyobb cég adományozott nekünk a leselejtezendő állományukból. Működő nyomtató és fénymásoló nincs. Évek óta otthon nyomtatom a kurzusaimhoz a feladatlapok nagy részét, de ez így nem mehet tovább.

*

Többgyerekes anyukaként csak azért tudok itt dolgozni adjunktusként, mert a férjem eltart minket. És az ő lelki nagyságát mutatja, hogy se abból nincs nyílt konfliktus, hogy a fizetésem a családi költségvetéshez nevetségesen és megalázóan alacsony arányban járul hozzá, se abból nincs, hogy annak ellenére, hogy eltartanak, egyszerűen semmi időm nincs ellátni a háztartási teendőket, mert zh-kat, szemináriumi dolgozatokat javítok, teszteseteket-dolgozatokat állítok össze; szakdolgozatokat, doktori disszertációkat témavezetek és bírálók; órákra készülök; szerkesztek, írok, lektorálok; konferencia-előadásokat tartok, tudományos eseményeket szervezek, éjszakába és hajnalba nyúlóan -- mindezt tehát éhbérért, vagy úgy, hogy a férjem fizet érte. Ezzel persze a fennálló rendhez asszisztálunk, még ha tudjuk is, hogy ezt nem szabadna, és ez hihetetlen belső feszültségeket gerjeszt. Nem véletlen, hogy a kamasz gyerekeim egyre több kérdést tesznek fel, hogy most akkor hogy is van, hogy ugyan nincs rájuk időm a munka miatt, de mégsem az én pénzből élünk. És még én mázlistának mondhatom magam a kollégáimhoz képest... Már ha mázlista az, aki a saját bőrén tapasztalja meg nap mint nap, hogy mekkora szakadék tátong egy PhD-s, ELTE BTK-adjunktus, és egy szintén PhD-végzettségű, de nem bölcsész, és nem egyetemi szektorban dolgozó társadalmi-anyagi megbecsültsége között ma Magyarországon.

*

A doktori fokozatom megszerzését követően csak hosszas várakozás után léptettek elő adjunktussá, mert sosincs pénz az előléptetésre. A tanárségédi fizetésből, bár család nélkül, de egy kicsi lakást egyedül fenntartva próbáltam megélni. A végén már oda jutottam, hogy a havi fizetésem épp hogy a lakásrészletet és a rezsit kifutotta, és mivel nem éppen gazdag családból származom, a szüleim azzal tudtak leginkább segíteni, hogy vidéken, a házkörül termelt dolgokból legalább a kamrámat fel tudták néha tölteni. Volt egy év az adjunktusi előléptetésem előtt, amikor lényegében ételre sem futotta, nem hogy mondjuk bérletre, könyvekről, színház- és mozijegyekről természetesen nem is

beszélve. Az adjunktusi előléptetés (az ezzel járó havi 25 ezer forint bérnövekmény) legalább azt lehetővé tette, hogy ennyi pénzem legyen havonta megélhetésre a rezsin felül. Ilyen körülmények között minden lehetséges alkalmi pénzkereseti lehetőséget megragadtam, bár a szakfolyóiratok, ahol értelmes munkával (publikációval, kutatással) lehetett volna pénzhez jutni javarészt vagy megszűntek, vagy rég nem fizetnek már honoráriumot, az egyéb kulturális-oktatási jellegű munkák, másodállások is lényegében felszámolódtak az utóbbi 4-5 évben. Tehát az elvállalt munkák a kutatástól, a szakmai fejlődéstől vették el az időt. Ilyen körülmények között pont a legfontosabb időszakban – néhány évvel a doktori megszerzése után, adjunktusként – kellett volna/kellene a szakmai továbblépést kutatással, nemzetközi publikációkkal megalapozni. Ehhez külföldi konferencia-részvétel kellene, kapcsolatok építése, nemzetközi környezetben szakmai visszajelzések gyűjtése. Az egyetlen semmiféle konferenciatámogatás nincs, ha a tanszéknek nincs külön elnyert külső pályázata (ami azért ritkábban van, mint amikor nincs), abból a fizetésből kellene ezt kigazdálkodni, amiből buszbérletre sem telik. Szerencsére néha rendeznek konferenciát a szomszédos „olcsó” országokban a szakterületemen, oda néha el tudok menni. Ezen kívül pedig olyankor jutok el külföldi konferenciára, amikor meghívnak, és a konferencia állja a költségeket.

Az igényes külföldi publikációk készítéséhez kurrens szakirodalomra van szükség. Szakterületem irodalma nem esik az Egyetemi Könyvtár gyűjtőkörébe, e területen az ELTE elektronikus cikkadatbázisokhoz való hozzáférése nem veszi fel a versenyt azokkal a sztenderdekkel, melyeket a jelentősebb külföldi folyóiratok természetesnek vesznek a kutatók részéről. A legtöbb folyóirat elvárja azt is, hogy az angol cikkek anyanyelvi lektorálását a szerző végeztesse el – mondanom sem kell, ezek cikkenként súlyos tízezrek, amiről egy adjunktusi fizetésből élő oktató nem is igen álmodhat. (Az utóbbi 10 évben, ennek a problémának a kezelésére a közelmúltban láttam az első és egyetlen eddigi nyomot, hogy egy pályázattal ezt az ELTE kezelni próbálja, ennek folyamatos szolgáltatásnak kellene lennie az egyetlen, ha komolyan gondoljuk a külföldi publikálást!)

Ez a kétségbeejtő pénztelenség alapvetően akadályozza, hogy a szakmai önéletrajzunkat olyan szintre fejlesszük, amivel saját erőből, saját jogon fontosabb ösztöndíjak, pályázatok elnyerésére esélyünk lehet. Ezzel be is zárult az ördögi kör, a pénztelenség ördögi köre.

*

Az egyetemi oktatói létehez, mint általában az értelmiségi létehez hozzá tartozna bizonyos mértékben a napi kulturális események figyelemmel kísérése is. Ahogy azonban a konferenciákon való részvételt sem tudjuk sokan kigazdálkodni a fizetésünkből, színházi előadásokra, kiállítások látogatására sem telik. Most olvastam valahol, hogy csodálkoznak

a szervezők, hogy a Csontváry-kiállításon alig vannak érdeklődők. Elmentem, mert szerettem volna megnézni, de amikor megláttam, hogy mennyibe kerül a belépő, szégyenszemre hátat fordítottam, és lemondtam róla. Ugyanez a helyzet a színházi előadásokkal, 5-10 ezer forintos jegyeket az ember nem engedhet meg magának. Nesze neked értelmiségi életforma! Könyveket, folyóiratokat sem vásárolunk. Mert nem telik rá. Pedig ez nem hiszem, hogy luxus lenne egy egyetemi oktatónak.

*

A sérelmeket illetően ugyancsak hosszú volna a lista, gondolom, nem én vagyok az egyetlen, aki a létszámstopp miatt a doktori fokozata megszerzése után is hosszú évekig dolgozott tanársegédként – meg segédmunkásként olykor, hisz a tanszékünkön elég gyakori, hogy magunk javítjuk, toldozzuk-foldozzuk a szinte használhatatlan székeket-asztalokat, vagy ha végképp tönkremennek, hát otthonról hozunk be még használható bútort, mi mossuk a függönyt, töröljük a port, és tudjuk, hogy normális ruhában tilos tanítani, mert vagy koszos lesz, vagy kiszakad a kiálló szálkákban. Mióta az ELTE-n dolgozom, megtanultam projektort szerelni, láttam tanszéki adminisztrátort nyomtatópatront tölteni házi módszerrel (úgy olcsóbb, csak a pulóvere ment tönkre szegénynek), tudom, hogy nyelvész kollégám hátizsákjában mindig akad csillagcsavarhúzó, és azt is pontosan tudom, hogy ha órán internetről szeretnék vetíteni valamit, melyik hallgatónak van olyan wifi-csatlakozása, ami az ELTE-wifivel ellentétben működik is. Amikor OTKA-pályázatot nyertünk, a projektben részt vevő kollégák nem kaptunk órákedvezményt, hanem szabadidőnkben kutattunk-fordítottunk-szerkesztettünk, mert (előző) dékánunktól megtudtuk, hogy bár csak akkor lesz papír meg nyomtató a zéhák nyomtatására, ha pályázunk, de persze az órákat is meg kell tartani valakinek, és erre nem vesznek fel plusz embert.

Néhány éves történet: egy külföldi konferencián vettem részt, és miután saját zsebből kifizettem a repülőjegyet, annyi pénzem maradt csak, hogy couchsurfing-es szállást keressek. Mikor a külföldi konferenciaszervező ezt megtudta, hamar elintézte, hogy a nagy hírű külföldi egyetem kifizesse a szállásomat az egyetemi vendégszobában – az ELTE egyetlen fillérrel nem járult hozzá, én pedig nagyon kínosan éreztem magam...

Hosszan sorolhatnám, de nem teszem, mert amíg az előző sorokat írtam, nem haladt a fordítás, amiből a villanyszámlát fizetem. Szóval megyek vissza a másodállásomba.

*

A zárthelyi dolgozatokat, a nyelvfelkészítés órán kiadott feladatokat otthon, saját nyomtatómon, saját papírra nyomtatom. Mivel Magyar-

országon kevéssé oktattott és beszélt nyelvet tanítók, nehezen lehet hozzáférni itthon a segédanyagokhoz, ezért sok feladat kerül így kiosztásra az órákon. Ezeket az órán kiosztott feladatokat ugyan elküldhetném a hallgatóknak a félév elején, hogy nyomtassák ki ők és hozzák el az órára, de úgy gondolom, ezt nem várhatom el azoktól a költségtérítéses hallgatóktól, akik így is jelentős összeget fizetnek azért, hogy az egyetemen tanulhassanak. Így félévenként veszek egy új tonert a nyomtatómba, a papírból is több csomag elfogy.

A tanszékünknek majdnem az összes termében már a modern, filces tábla van, ami jó, de ha írni is szeretnék rá, akkor a filcet nekem kell megvennem.

Amikor ezen a héten kiégett az asztali olvasólámpában az égő, már eszembe sem jutott kérni egy újat, rögtön arra gondoltam, hoznom kell egyet a kiégett helyett...

Amikor a tanszékvezető rákérdez, miért nem jelentkeztem és megyek adott külföldi konferenciára, csak annyit mondom, mert nem tudok, de azt nem teszem hozzá, mert szégyellem, hogy tíz év tanítás után sem tudom megengedni magamnak anyagilag, hogy elutazzak 4-5 napra.

*

Az egyetem elvárja a külföldi publikációt, hogy a nemzetközi rangsorokban előbbre kerüljünk. Nem lennének külföldi publikációim, és nem jelenhetett volna meg könyvem neves külföldi kiadónál, ha nem töltök *illegális* módon külföldi folyóiratcikket és külföldi könyveket *illegális* szerverekről. Az ELTE könyvtára alig vásárol külföldről könyvet, fontos folyóiratokhoz nincs hozzáférésünk, és nem is keresünk annyit, hogy könyveket rendeljünk. Nem tudom, hogy fogok lépést tartani a szakirodalommal most, hogy úgy tűnik, ezek a letöltő oldalak megszűnnek.

*

Még hogy nincs felháborodás! Már akkor is volt, amikor a gimnáziumi hasonló korú tanárokkal közel azonos fizetést kaptam pl. én is docensként. Most meg egy öt évvel fiatalabb mestertanár másfélszeresét kapja annak, amit én kapok. Nem tőle sajnálom, mert rengeteget dolgoztatják őket is, de azért ez mégiscsak felháborító. Évek óta várjuk, hogy nálunk is legyen béremelés, de nincs. Van, aki szerint azért, hogy önként hagyjuk el a pályát. De akkor ki fog tanítani? Utánpótlás alig van, évtizedekig nem vettek fel tanársegédeket, az átlagéletkor 50 körül van. A kötelező óraszám mellett plusz 2-4 órát tanít mindenki. A dolgozatokat saját, otthoni gépen nyomtatjuk, nincs papír, másoló, minden elromlott, semmi ellátmány nincs egy oktatási intézményben, az ország Állítólag első egyetemén. De mindenki csak magában háborog, dühöng. Akik nem írták alá a levelet, azok közül sokan félnek, hogy elveszíthetik az állásukat, de ők is nagyon megalázzónak tartják

ezt a helyzetet. S még azt mondják, vállaljunk plusz munkát. És mégis hol? Minden bölcsész képzettséget igénylő munkát leépítettek. Azt nem tudom, a fiatal oktatók hogy tudnak eltartani családot ebből a fizetésből, amikor még a középkorú magasabb fizetések is alig érnek valamit a hétköznapokban. Nagyon elkésérítő a helyzet, és felháborító is. A humán értelmiség egyre lejjebb csúszik, az egyetemi oktatók meg különösen. Bölcsész létemre évek óta nem veszek már könyvet, mert minden másra, a mindennapi megélhetésre elmegy a fizetésem. A nyugdíjasok, prof. emeritusok teljesen ingyen tanítanak, a doktori órákért se kapnak semmit sem.

*

A mi szobánkban például hárman vagyunk, és van is három számítógép. Az egyik már be sem kapcsol, vagy ha mégis sikerül életet lehelniünk belé, akkor biztos, hogy nagyon hamar lefagy, és utána már nincs esély arra, hogy használjuk. A másik még éppen hogy működik, de szintén nagyon gyakran lefagy. Ezek a gépek már 10 éve sem voltak igazán újak, a korukat meg sem tudnám mondani, de mindenképpen 12+. A harmadik gép működik, ezt a kollégám hozta be otthonról, vagyis az ő saját asztali gépe. Mindezek miatt esélyünk sincs arra, hogy bent dolgozzunk, és csakis a saját laptopjainkra számíthatunk. Mint ahogy a saját papírunkat, tintánkat használjuk. A tanszékünk más tárgyak mellett nyelvet is oktat, de a haladó kurzusainkhoz fénymásolni csak saját költségen tudunk, mert fénymásológépe nincs. És persze szkennernünk sem, meg nyomtató is alig. A tanszéki nyomtatók vagy nem működnek, vagy nincs hozzájuk tinta, vagy megint csak saját zsebből vásárolt nyomtatót használnak kollégáim. Tavaly egy pályázati pénzből sikerült két patront is vásárolnunk, de ezek nem tartanak örökké. És megpályázható és reálisan elnyerhető pályázat pedig nagyon kevés van.

Még óráig tudnám sorolni a bajainkat a könyvhiányról, az illegális irodalom letöltéséről, a külföldi publikálás nehézségeiről (angol nyelvű szakmai folyóiratoknál hosszú sorok állnak a lehetőségért, és nagyon nehéz újra és újra megpróbálni, mert idő is alig van rá), és arról a felháborodásról, amit akkor érzek, amikor azt hallgatom, hogy a BTK az ország legnépszerűbb kara, ide jelentkeznek a legtöbben, és, hogy mi olyan jók vagyunk...! Hát ezért vagyunk ilyen jók, mert a sok alulfizetett, de lelkes és elhivatott oktató húzza az igát és tolja a szekeret, miközben ezért semmiféle elismerést nem kap, csak folyamatosan az újabb és újabb követelményekkel szembesül.

Tegnap azt olvastam, hogy a Felsőoktatásért Felelős Államtitkárság szerint, szemben a doktoranduszokkal, azért kapnak ilyen kicsi emelést az oktatók, mert a doktorandusz hallgatói jogviszonyban áll, és ez az egyetlen jövedelme, míg az oktatók egyéb jövedelemre is szert tehetnek. (Népszabadság Online, 2015. nov. 20.). Ezt akkor úgy kell érteni,

hogy a felsőoktatási koncepció az, hogy az oktatók egyetemi állásuk mellett vállaljanak külön munkát (és azután kutassanak)? Vagyis az angol irodalmat tanító oktató adjon angolórát, a történész vállaljon történelem korrepetálást? Mert pályázati pénz biztosan nincs annyi, hogy az oktatók abból biztosan ki tudják egészíteni a fizetésüket. Persze biztos vannak időnként jobb munkák is mint a magántanítás, de akkor töltsük azzal az időnket, hogy másodállásokra vadászunk?

*

Az adjunktusi fizetésemből a havi számlákat és a mindennapi élethez szükséges dolgokat tudom kifizetni. Minden mást (ruha, könyv stb.) akkor tudok venni, ha sikerül különmunkát szerezni.

Amikor elvállalok valamilyen egyetemi plusz munkát, biztos lehetek benne, hogy egy forintot sem kapok érte – inkább bekerül a munkaköri leírásba, így nem is tűnik többletfeladatnak. Egyre több időt kell újabb és újabb adatbázisok kitöltögetésére és adminisztrációra fordítanom. Akármit mondanak az illetékesek, a Neptun egyszerűen borzasztó, mindent háromszor annyi idő alatt tudok elintézni, mint régen az ETR-ben. Ha elnyerek egy pályázatot, rögtön elfog a gyomorgörcs, mert minden adminisztrációt az én nyakamba fognak tolni (azt a részt is, amit optimális esetben nem nekem kellene elvégezni).

Az egyetem elvárja, hogy mihamarabb habilitáljak, és így javítsak mindenféle statisztikákon. Drága multság ez, hiszen a habilitáció (már ha sikerül vele a tanítás mellett végezni) egy havi fizetésembé kerül, ráadásul a szükséges kutatásokra, szakirodalom beszerzésére is nekem kell előteremteni az anyagi forrást. A docensi előléptetésre is sok esetben éveket kell várni utána.

Semmire sincs pénz: egy elhasználdott alkatrész miatt hat éve nem fénymásolunk a tanszéken, és másfél éve nem tudunk a nyomtatóba tonert szerezni, így más szervezeti egységeknél kell szívességet kérni, ha mondjuk, zh-feladatsort kell nyomtatnom. A szemináriumi termekben az asztalok esnek szét, lényegében félévente össze kell rakatni őket. Az órai segédleteket a saját költségemen tudom előállítani, de a táblatorléshez használt szivacs is akkor van, ha megveszem.

*

A fizetésem természetesen nem elég a havi költségek fedezésére, körülbelül 2 hétig tart ki. Ezután a férjem fizetése, illetve a 2 másodállásom biztosítja, hogy kihúzzuk a hónap végéig. A másodállásaim természetesen nem „egész” 40 órás műszakok, tudtommal nem is lehetne. Így is úgy érzem, hogy túlságosan sokfelé szakadok, a kutatás, a szakdolgozat-vezetések, hallgatói kérdések, órára készülések, dolgozatok összeállítása illetve javítása mellett nagyon nehezen jut idő a gyerekeimre és a háztartásra. Az év nagy részében, tulajdonképpen a nyarat leszámítva, éjfél előtt nem sikerül lefeküdnöm, mert annyi a

munka, még hétvégén sem. Félév végére emiatt teljesen ki szoktam merülni, általában meg is betegszem.

A továbbképzéseket, konferenciákat (szigorúan valamelyik közeli, európai országban) saját pénzből oldottam meg mindig, de értelem-szerűen ez nem jelent túl sok alkalmat, mert egy ilyen lehetőségre akár 1 évig kell apránként félretennem.

*

Nem sérelmekként gondolok mindarra, amit leírok, hanem választott munkám és létformám abszurditásaiként, de attól még fáj.

A gyerekeim tökéletesen tudják, mi a hó vége. Nemrégiben a legkisebb (11 éves) mondta egy borsos árú kiállítás jegypénztára előtt áldogálva, hogy „mama, majd a következő hónapban, most hó vége van”. (Miért is nem kapunk mi kultúrautalványt? Hallok másokat panaszkodni, hogy nem tudják elkölteni... És miért nem ingyenesek nekünk is a múzeumok, ahogy a többi pedagógusnak?) A könyv – gyerekeknek is – karácsonyi és születésnap ajándék. A kollégák között körbeadjuk az új (idegen nyelvű és magyar) szerzeményeket. Folyóiratot, hetilapot könyvtárban olvasunk. Biciklivel és gyalog járok. Szeretem, jót tesz – de nemcsak azért. (Sok közalkalmazott bérletet is kap. Mi miért is nem?)

Habilitáció: finn, francia, török(!) kollégáimnak jár erre a szabattikus év. A fizetésükből akár külföldön is tölthetik ezt, hozzájutva a legfrissebb szakirodalomhoz. Nem ismétlem, amit a többiek már elmondtak, hogy milyen módon jut(hat)unk mi hozzá a kutatásainkhoz, habilitációnkhoz szükséges szakkönyvekhez (minimális, teljesen rendszertelen könyvtári beszerzés; alapvető hiányok az én szakterületemen az országos hálózatban is; illegális internetes letöltések). Külföldön doktorandusz, ösztöndíjas, volt tanítványaink küldenek, másolnak, hoznak haza, ajándékoznak nekünk könyveket. A konferencia után, az egyik európai nagyvárosban, ahová meghívtak és fizettek szinte mindent (tudják, hogy másképp nem jutunk ki, és fizetős konferenciára – pedig majdnem mindegyik az – amúgy sem járunk), este még beülök az egyik nagy nyilvános könyvtárba (10-ig van nyitva!), és kézzel másolom, amiről tudom, hogy a következő konferenciára, otthon (no meg a habilitációmra) majd kell, idén jelent meg, úgyhogy se neten, se másutt jó ideig nem lesz elérhető.

Európai és tengerentúli kollégáinknál jóval magasabb óraszámok mellett, sokkal nehezebb, szűkös körülmények között kell(ene) hozzájuk hasonló teljesítményt felmutatnunk. Nincsenek fiatalok és pályakezdők, tehát nem vagy alig hirdethetünk meg órákat a kutatási területünkön, a kötelező alapozó és nyelvórákat kell ellátnunk. Ennek megfelelően nem kapunk órakedvezményt sem a külön munkáinkra (több mint 10 éve vagyok Erasmus-felelős, rengeteg időmet elviszi az ezzel járó adminisztráció – tőlünk általában minden hallgató kijut, aki

szeretne, és érdemes erre), a doktori témavezetésre (nekem 4 van most, és ezt az egyik legtöbb felkészülést igénylő munkának tartom). Na és a pénz, az a bizonyos habilitációs díj, amit nekünk kell befizetni (150 ezer Ft jelenleg!), ami egy adjunktusi fizetés. Többen elmondták itt is, hogy lehet megélni (félretenni???) belőle. Egyedül is nehéz, hát még gyerekekkel. Különösen, ha valaki történetesen egyedül neveli őket. Akkor is, ha az egyetemi munka mellett dolgozik, fordít is például, mint én, folyamatosan. (Amúgy az ilyen arányú, fizetésnyi sarcolás szintén nem általános sem Európában, sem másutt.) A béreinkhez képest nemcsak irreális, egyenesen képmutató ez az összeg. Az apám azt mondta erre, hogy ne a pénzre legyen gondom. Biztos, hogy a családnak, a nyugdíjas szüleink nagylelkűségéből és félretett pénzéből kell fizetnünk a habilitációs díjat? Azon tűnődtem, hogy szégyellem-e, próbáltam szétbontani ezt a rossz, szorító érzést. De nem, ez nem az én szégyenem.

*

Amikor bekapcsolódtam az oktatásba (még az ötéves, osztatlan időkben), a fő tevékenységünk az oktatás volt, tudtunk rendesen készülni az órákra, figyelemmel kíséreni az újabb kutatásokat stb., foglalkozni a hallgatókkal. Időközben nagyon eltorzultak az arányok, a teendőink négy nagy csoportba rendezhetők: oktatás, kutatás, szervezés, adminisztráció. Első helyre az adminisztráció ugrott, az oktatás és a hallgatókkal való foglalkozás pedig mintha csak mellékes tevékenység lenne. Kutatásra szinte semmi idő nem jut. Rendkívül nagy a túlterheltség éppen az adminisztráció és a szervezés megnövekedett terhei miatt. A szakmai, tudományos munkára sokkal kevesebb idő és energia jut, még akkor is, ha este-éjjel-hétfégen is foglalkozunk a munkánkkal/hivatásunkkal. Az egyetem „kutató egyetem” besorolása csak a kötelezettségeket szaporította, az egyetem nem járul hozzá semmi plusszal, hogy eredményesebben tudjunk kutató munkát végezni. Azt tapasztaljuk, hogy csak a követelmények nőttek.

*

Valóban méltánytalan, hogy a felsőoktatásban dolgozók rendre kimaradtak a fizetésrendezésből. Hovatovább elértük, hogy pályakezdő általános iskolai nyelvtanár lányom bruttó fizetése 50 000 Ft-tal haladja meg az enyémet, aki 4 évvel állok a nyugdíj előtt.

*

Egy ördögi körben élek: nem tudok haladni a nemzetközi publikációimmal, amelyek szükségesek volnának a habilitációmhoz, mert nincs pénzem, amiből külföldi konferenciákra utazhatnék, és mivel nem tudok külföldi publikációt felmutatni, egyetlen pályázaton sem nyerek, így nincs miből finanszírozni a külföldi kutatásaimat.

*

Szakmódszertan-oktatóként nap mint nap kerülök abba a megalázó helyzetbe, hogy kezdő tanárokkal és gyakorló iskolai vezetőtanárokkal dolgozom együtt, akik a nyelvpedagógia szakértőjeként hívnak meg az iskolákba, de mindannyian jobb körülmények között dolgoznak és többet keresnek, mint én egyetemi adjunktusként. Az egyetemi leterhelés és a megélhetést biztosító pluszmunkáim miatt három-négy éve nem tudok kutatni és írni, így nem haladok a habilitációmmal. Évente többször kell napokat azzal töltsék, hogy különböző formátumban megadjam a publikációim és konferencia-előadásaim adatait. Legkiválóbb kollégáink egymás után távoznak az egyetemről, mert akár más magyarországi egyetemek is jobban megbecsülik oktatóikat, a külföldi egyetemekről nem is beszélve. Évek óta saját költségemen kell megoldjam a kurzusokhoz elengedhetetlen nyomtatás/fénymásolás nagy részét.

*

Évek óta 18-19 órát tartok, a jelenlegi félévben sikerült elérnem, hogy „csak” 16 órám legyen (a számomra előírt 12 helyett). A velem egyidős feleségem általános iskolai tanítói nettó fizetése bő 50 000 forinttal több, mint az enyém, tehát a jövő évi várható emelés után sem fogom megközelíteni. És igen: nekem sincs rendszeres különmunkám, elsősorban azért, mert erre a fent körvonalazott terhelés mellett fizikailag sem vagyok képes (nyugdíj előtt cca. 3 évvel). A munkakörülmények minősíthetetlenek: végletesen elavult bútor, hiányzó vagy elavult számítástechnikai eszközök, papír- és festékhiány stb.

*

Több kollégámnál bekövetkezett a dilemma: vagy számlát fizet, vagy eszik. Nincs tovább.

*

Hogy tudott volna a fölöttünk lévő generáció ilyen karriert befutni, ha a mi időnkben, a mi leterhelésünkkel tevékenykedett volna?! Egyáltalán nem marad időm haladni a könyvemmel, haladni a habilitációval. Rendkívül el vagyok keseredve. Kutató vagyok, és nincs idő a kutatásaimra.